

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**TỤC LỆ CUỐI XIN CỦA NGƯỜI MUỒNG Ở XÓM ĐA,
XÃ TÂN MỸ, HUYỆN LẠC SƠN, TỈNH HOÀ BÌNH**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA
CHUYÊN NGÀNH : VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

MÃ SỐ : 608

NGUYỄN THẨM THU HÀ

HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS PHAN VĂN TÚ

Hà Nội: 2008

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian nghiên cứu và khảo sát thực địa, đề tài tục lệ cưới xin cổ truyền của người Mường ở xóm Đa, xã Tân Mỹ, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hoà Bình đã được hoàn thành dưới sự hướng dẫn tận tình của PGS.TS Phan Văn Tú cũng như sự trợ giúp của các thầy cô khoa văn hoá dân tộc, Viện dân tộc học và nhiều phía khác để đề tài thực hiện một cách tốt nhất.

Nhân dịp này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc và lời cảm ơn chân thành nhất tới giảng viên hướng dẫn, các thầy cô trong khoa VHDT, Viện dân tộc học.

Xin trân trọng cảm ơn UBND xã Tân Mỹ và một số bản làng đồng bào, nơi tôi nghiên cứu khảo sát về đám cưới cổ truyền.

Tuy nhiên do điều kiện và trình độ có hạn nên đề tài còn nhiều hạn chế, kính mong hội đồng giám khảo, thầy cô, bạn bè đóng góp ý kiến quý báu để đề tài được hoàn chỉnh hơn.

Một lần nữa xin trân trọng cảm ơn.

Sinh viên

Nguyễn Thẩm Thu Hà

MỤC LỤC

Mở đầu

1. Lý do chọn đề tài.....	4
2. Tình hình nghiên cứu	4
3. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu	6
4. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu	6
5. Phương pháp nghiên cứu	6
6. Đóng góp của khoá luận.....	7
7. Nội dung và bố cục của khoá luận.....	7

CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ TỰ NHIÊN, XÃ HỘI VÀ NGƯỜI MUỒNG Ở XÓM ĐÀ, XÃ TÂN MỸ, HUYỆN LẠC SƠN, TỈNH HOÀ BÌNH

1.1 Khái quát về điều kiện tự nhiên.....	8
1.2 Dân cư, dân số.....	9
1.3 Nghề nghiệp và đời sống.....	9
1.4 Vài nét về văn hoá.....	11
1.4.1 Văn hoá vật chất.....	11
1.4.2 Văn hoá tinh thần.....	15

CHƯƠNG 2: TỤC LỆ CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MUỒNG Ở XÓM ĐÀ, HUYỆN LẠC SƠN, TỈNH HOÀ BÌNH

2.1 Quan niệm về cưới xin.....	19
2.2 Một số nguyên tắc cơ bản trong cưới xin.....	19
2.3 Tiêu chí chọn vợ, chọn chồng.....	22
2.4 Tục lệ trước khi cưới.....	24
2.5 Tục lệ khi cưới.....	30
2.6 Tục lệ sau khi cưới.....	39
2.7 Các trường hợp hôn nhân ngoại lệ.....	39
2.8 Tục cưới ngày nay của người Mường.....	44
2.9 Những nét tương đồng, khác biệt trong hôn nhân ở người Mường....	46

CHƯƠNG 3: KẾ THỪA VÀ PHÁT HUY NÉT ĐẸP TRONG CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MƯỜNG Ở XÓM ĐÀ, XÃ TÂN MỸ, HUYỆN LẠC SƠN, TỈNH HOÀ BÌNH

3.1 Quan điểm chỉ đạo chung của Đảng, Nhà nước về vấn đề hôn nhân.....	52
3.2 Những biến đổi trong tập quán cưới xin của người Mường.....	53
3.2.1 Những biến đổi theo chiều hướng tích cực	53
3.2.2 Những biến đổi theo chiều hướng tiêu cực.....	54
3.3 Một vài nhận xét về tập tục cưới của người Mường	55
3.3.1 Nhận xét về tục cưới xin truyền thống.....	55
3.3.2 Nhận xét về tục cưới xin ngày nay.....	56
3.3.3 Những tục lệ cần tiếp thu, kế thừa.....	56
3.3.4 Một số kiến nghị về nghi thức đám cưới mới của người Mường.....	57
3.4 Một số giải pháp.....	58
Kết luận.....	63
Tài liệu tham khảo.....	65
Phụ lục.....	67

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Dân tộc Mường là tộc người có nền văn hoá từ lâu đời, trong tiến trình phát triển bản sắc văn hóa tộc người được sàng lọc, tích tụ hàng ngàn năm lịch sử với nhiều giá trị tốt đẹp. Ngày nay, trước tác động của quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, các yếu tố văn hoá truyền thống đang có nguy cơ bị mai một dần.

Tìm hiểu các giá trị của văn hóa Mường cổ truyền, trong đó có tục cưới xin và xu hướng biến đổi của nó trong điều kiện xã hội hiện nay để tìm những giải pháp thiết thực nhằm bảo tồn, phát huy là một yêu cầu cấp thiết, có ý nghĩa khoa học và ý nghĩa thực tiễn đối với sự phát triển chung của người Mường ở Việt Nam.

Tục cưới xin của người Mường (xóm Đa, xã Tân Mỹ, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hoà Bình) có ảnh hưởng rất lớn và sâu sắc đến sự hình thành, phát triển gia đình, dòng họ, trong đó chứa đựng rất nhiều phong tục, luật tục, những chuẩn mực, những quy định về hôn nhân của tộc người này.

Để thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về "Xây dựng, thực hiện việc cưới theo nếp sống văn hoá, văn minh", đồng thời giữ gìn, phát huy những luật tục, nghi thức, quan niệm về cưới xin truyền thống tốt đẹp của dân tộc và lược bỏ, hoặc đổi mới dần các quan niệm, luật tục, nghi thức lạc hậu, không phù hợp với cuộc sống mới hiện nay, tôi đã chọn đề tài: *"Tục lệ cưới xin của người Mường ở xóm Đa, xã Tân Mỹ, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hoà Bình "* nhằm góp một phần nhỏ bé trong việc bảo tồn và phát huy vốn di sản văn hoá phi vật thể của người Mường ở Lạc Sơn, Hoà Bình.

2. Tình hình nghiên cứu

Dưới thời phong kiến, người Mường được biết đến qua các ghi chép của Ngô Sĩ Liên với Đại Việt sử ký toàn thư, Nguyễn Trãi với Dư địa chí, Lê Quý Đôn với Kiến văn tiểu lục....Các nguồn tư liệu trên cho biết về vùng cư dân và đôi nét về tổ chức xã hội vùng Mường, ví dụ trong Kiến văn tiểu lục khi đề cập đến huyện Mỹ Lương có nói đến xã trưởng, thôn trưởng gọi là lang đạo.⁽¹⁾

Dưới thời Pháp, do yêu cầu muốn hiểu biết về người Mường để phục vụ cho mục đích cai trị, các cha cố, sĩ quan Pháp đã ghi chép về người Mường và xuất bản thành sách. Một số tác phẩm có giá trị như người Mường ở tỉnh Hoà Bình (P. Grossin), cư dân Đông Sơn và những người Mường (Gouloubew), Người Mường (J. Cuisinier) - đây là cuốn miêu tả về người Mường khá chi tiết. Tuy nhiên, nghiên cứu về cưới xin của người Mường trong giai đoạn này còn tản mạn, ít ỏi.

Từ năm 1954 đến nay, phục vụ cho việc thực hiện chính sách dân tộc của Đảng, Nhà nước và mục đích hiểu sâu về dân tộc Mường, các cơ quan có trách nhiệm đã bỏ nhiều công sức nghiên cứu người Mường thể hiện ở các bộ sách, những bài viết đăng trên các tạp chí nghiên cứu lịch sử, khảo cổ học, dân tộc học, ngôn ngữ học...như “Người Mường ở Hoà Bình” của Trần Từ; “Người Mường ở Tân Lạc, Hoà Bình” của Nguyễn Ngọc Thanh, Nguyễn Thị Thanh Nga (chủ biên); “Văn hoá dân tộc Mường” của Sở Văn hoá Thông tin, Hội văn hoá các dân tộc Hoà Bình, liên quan trực tiếp đến đề tài là công trình “Gia đình và hôn nhân của dân tộc Mường ở tỉnh Phú Thọ” của Nguyễn Ngọc Thanh. Đây là công trình nghiên cứu chuyên sâu về lĩnh vực hôn nhân và gia đình. Tác giả đã làm rõ các nguyên tắc, hình thức hôn nhân, cấu trúc, quy mô, chức năng cơ bản và mối quan hệ giữa các thành viên trong gia đình. Tuy nhiên, công trình này chủ yếu tập trung phân tích về hôn nhân, gia đình của người Mường ở tỉnh Phú Thọ. Vì vậy, việc nghiên cứu vấn đề cưới xin của người Mường nhất là trong giai đoạn xây dựng nông thôn mới hiện nay.

(1). Nguyễn Ngọc Thanh (1999), *Gia đình và hôn nhân của dân tộc Mường ở Phú Thọ*, luận án tiến sĩ sử học

3. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu

Mục đích: - Tìm hiểu phong tục cưới xin cổ truyền người Mường, chỉ ra những khuynh hướng biến đổi.

- Kiến nghị những giải pháp nhằm bảo tồn, phát triển bản sắc văn hóa Mường phù hợp với sự phát huy của đất nước.

Nhiệm vụ: - Phác thảo diện mạo về điều kiện tự nhiên, xã hội và mô tả một lễ cưới cổ truyền của người Mường ở xóm Đa, xã Tân Mỹ, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hoà Bình.

4. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu là nghi lễ cưới xin của người Mường ở xóm Đa, xã Tân Mỹ, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hoà Bình.

Phạm vi nghiên cứu: Đề tài nghiên cứu đám cưới truyền thống và biến đổi hiện nay.

5. Phương pháp nghiên cứu

5.1. Lựa chọn địa bàn nghiên cứu:

- Lựa chọn địa bàn khảo sát là xóm Đa, xã Tân Mỹ, huyện Lạc Sơn vì đây là địa bàn tập trung đông người Mường ở tỉnh Hòa Bình.

- Xóm Đa là nơi người Mường cư trú từ lâu đời. Hiện nay, đám cưới của người Mường còn nhiều yếu tố truyền thống.

5.2. Phương pháp thu thập thông tin:

Để thực hiện đề tài, tôi sử dụng hai nguồn tư liệu chính:

- Thứ nhất, các công trình nghiên cứu đã có, sách, báo, tạp chí...liên quan đến nội dung của khoá luận.

- Thứ hai, tư liệu điền dã dân tộc học do chính tác giả sưu tầm. Tại thực địa, tôi đã sử dụng hình thức:

- + Quan sát trực tiếp các bước tổ chức các nghi lễ của một đám cưới.
- + Phỏng vấn sâu những người am hiểu phong tục tập quán của dân tộc Mường.
- + Chụp ảnh.

6. Đóng góp của khoá luận

- Mô tả chi tiết một đám cưới của người Mường ở một làng cụ thể.
- Chỉ ra những biến đổi tích cực, tiêu cực của nghi lễ cưới xin ở người Mường hiện nay; dự báo xu hướng biến đổi của nó trong tương lai.
- Đề xuất những kiến nghị, giải pháp mang tính khả thi nhằm bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa Mường trong thời đại mới, vừa phù hợp với đường lối của Đảng và Nhà nước Việt Nam, vừa phù hợp với nhu cầu của nhân dân hiện nay.

7. Bố cục của khoá luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục, đề tài chia làm ba chương:

Chương 1: Khái quát về tự nhiên, con người.

Chương 2: Tập quán cưới xin của người Mường.

Chương 3: Kế thừa và phát huy nét đẹp trong cưới xin của người Mường.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ chính trị, Ban chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Việt Nam (12/1/1998), *chỉ thị số 27 về lĩnh vực thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, lễ hội*.
2. Nguyễn Từ Chi (1995), *Góp phần nghiên cứu văn hoá tộc người*, Nxb Văn hoá, Hà Nội.
3. Jeann Cuisnier (1995), *Người Mường*, Nxb Lao động, Hà Nội.
4. Cao Sơn Hải (2003), *Những bài ca đám cưới người Mường Thanh Hoá*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
5. Cao Sơn Hải (2006), *Văn hoá dân gian Mường*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
6. Dương Hà Hiếu (2002), *Tục cưới xin của người Mường ở Thanh Sơn, Phú Thọ*, Tạp chí Dân tộc học, số 5, tr 69-73
7. Hoàng Anh Nhân (1986), *Tuyển tập truyện thơ Mường*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
8. *Những quy định pháp luật về hôn nhân và gia đình*, Nxb Lao động, Hà Nội.
9. Bùi Tuyết Mai, Vũ Đức Tân (1999), *Người Mường ở Việt Nam*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
10. Bùi Xuân Mỹ, Phạm Minh Thảo (1995), *Tục cưới hỏi*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
11. Sở Văn hoá Thông tin Hà Sơn Bình (1998), *Người Mường với văn hoá cổ truyền Mường Bi*.
12. Sở Khoa học công nghệ và môi trường, Sở Văn hoá Thông tin Hoà Bình (1993), *Văn hoá gia đình dân tộc Mường tỉnh Hoà Bình*.

13. Sở Văn hoá Thông tin, Hội văn hoá các dân tộc Hoà Bình (1995), *Văn hoá dân tộc Mường*.
14. Nguyễn Ngọc Thanh (1999), *Gia đình và hôn nhân của dân tộc Mường ở Phú Thọ*, luận án tiến sĩ sử học.
15. Nguyễn Ngọc Thanh (1995), *Tục lệ cưới xin của người Mường ở huyện Kim Bôi, tỉnh Hoà Bình*, Tạp chí Văn hoá Dân gian, số 4.
16. Nguyễn Ngọc Thanh, Nguyễn Thị Thanh Nga...(2003), *Người Mường ở Tân Lạc, tỉnh Hoà Bình*, Nxb Văn hoá - Thông tin, Hà Nội.
17. Bùi Thiện (1995), *Địa chính văn hoá dân gian Mường*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
18. Lê Ngọc Thắng, Lâm Bá Nam (1990), *Bản sắc văn hoá các dân tộc Việt Nam*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
19. Trần Từ (1996), *Người Mường ở Hoà Bình*, Hội khoa học Lịch sử Việt Nam, Hà Nội.
20. Ủy ban nhân dân tỉnh Hoà Bình (1995), *Nội dung cuộc vận động nếp sống văn hoá tỉnh Hoà Bình*.
21. *Văn kiện đại hội đại biểu VIII của Đảng cộng sản Việt Nam*.